

Lieta C-713/23

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2023. gada 23. novembris

Iesniedzējtiesa:

Naczelny Sąd Administracyjny (Polija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2023. gada 8. novembris

Prasītāji:

JC-T

MT

Atbildētājs:

Wojewoda Mazowiecki

Pamatlietas priekšmets

Kasācijas sūdzība par atteikumu dalībvalsts civilstāvokļa aktu reģistrā ierakstīt laulības apliecību par laulību, ko viena dzimuma personas, kuras ir šīs valsts pilsoņi, noslēgušas citā dalībvalstī, kuras pilsonē ir viena no šīm personām

Prejudiciālā jautājuma priekšmets un juridiskais pamats

Atteikuma ierakstīt civilstāvokļa aktu reģistrā laulību, ko citā dalībvalstī noslēgušas viena dzimuma personas, neatbilstība LESD 20. panta 2. punkta a) apakšpunktam un 21. panta 1. punktam – Līguma par Eiropas Savienības darbību 267. pants

Prejudiciālais jautājums

Vai LESD 20. panta 2. punkta a) apakšpunkta un 21. panta 1. punkta noteikumi, lasot tos kopsakarā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 7. pantu un 21. panta 1. punktu, kā arī Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2004/38/EK (2004. gada 29. aprīlis) par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK, 75/34/EEK, 75/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK, 2. panta 2. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj, ka tās dalībvalsts kompetentajām iestādēm, kuras valstspiederība ir Savienības pilsonim, kurš ir noslēdzis laulību ar citu Savienības pilsoni (tā paša dzimuma personu) vienā no dalībvalstīm saskaņā ar šīs valsts tiesību aktiem, var atteikties atzīt un ierakstīt – veicot transkripciju – valsts civilstāvokļa aktu reģistrā šo laulības apliecību, tādējādi liedzot šīm personām uzturēties šajā valstī šādā civilstāvoklī un ar to pašu uzvārdu, pamatojoties uz to, ka uzņēmējas valsts tiesību aktos nav paredzēta viendzimuma pāru laulība?

Atbilstošās starptautisko tiesību normas

Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk tekstā – “konvencija”) 8. panta 1. punkts, 12. un 14. pants

Atbilstošās Savienības tiesību normas

Līguma par Eiropas Savienību 6. pants

Līguma par Eiropas Savienības darbību 20. panta 1. punkts, 20. panta 2. punkta a) apakšpunkts un 21. panta 1. punkts

Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 7. pants, 21. panta 1. punkts un 45. pants

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2004/38/EK (2004. gada 29. aprīlis) par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK, 75/34/EEK, 75/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK, 2. panta 1.–3. punkts

Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2016/1191 (2016. gada 6. jūlijs) par iedzīvotāju brīvas pārvietošanās veicināšanu, vienkāršojot dažu publisko dokumentu uzrādīšanas prasības Eiropas Savienībā, un grozījumiem Regulā (ES) Nr. 1024/2012, 4. pants

Atbilstošās valsts tiesību normas

1997. gada 2. aprīļa Polijas Republikas Konstitūcijas 18., 31. un 47. pants

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy [1964. gada 25. februāra Ģimenes un aizbildnības kodeksa] 1. panta 1. punkts un 3. pants

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego [1964. gada 17. novembra Civilprocesa kodeksa] 1138. pants

Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe [2011. gada 4. februāra Starptautisko privāttiesību likuma] 7. pants

Ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego [2014. gada 28. novembra Civilstāvokļa aktu likuma] (turpmāk tekstā – “*p.a.s.c.*”) 3. pants, 104. panta 1., 2. un 5. punkts, 105. panta 1. punkts, 107. panta 3. punkts

Atbilstošā Eiropas Savienības Tiesas judikatūra

Spriedums, 2003. gada 2. oktobris, *Garcia Avello*, C-148/02, EU:C:2003:539, 25. punkts

Spriedums, 2008. gada 14. oktobris, *Grunkin un Paul*, C-353/06, EU:C:2008:559, 16. punkts

Spriedums, 2013. gada 18. jūlijs, *Prinz un Seeberger*, C-523/11 un C-585/11, EU:C:2013:524, 23. punkts

Spriedums, 2016. gada 2. jūnijs, *Bogendorff von Wolfersdorff*, C-438/14, EU:C:2016:401, 32. punkts

Spriedums, 2016. gada 24. novembris, *Parris*, C-443/15, EU:C:2016:897, 59. punkts

Spriedums, 2017. gada 14. novembris, *Lounes*, C-165/16, EU:C:2017:862, 52. punkts

Spriedums, 2018. gada 5. jūnijs, *Coman u.c.*, C-673/16, EU:C:2018:385, 32., 35., 36. punkts

Spriedums, 2021. gada 14. decembris, *Stolichna obshtina, rayon “Pancharevo”*, C-490/20, EU:C:2021:1008, 47. punkts

Atbilstošā Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk tekstā – “Tiesa”) judikatūra

Tiesas spriedums, 2002. gada 11. jūlijs, *Goodwin pret Lielbritāniju*, ECLI:CE:ECHR:2002:0711JUD002895795

Tiesas spriedums, 2010. gada 24. jūnijs, *Schalk un Kopf pret Austriju*,
ECLI:CE:ECHR:2010:0624JUD003014104

Tiesas spriedums, 2015. gada 21. jūlijs, *Oliari pret Itāliju*,
ECLI:CE:ECHR:2015:0721JUD001876611

Tiesas spriedums, 2023. gada 17. janvāris, *Fedotova u.c. pret Krieviju*,
ECLI:CE:ECHR:2023:0117JUD004079210

Īss pamatlietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 Šajā lietā prasītāji – JC-T, kuram ir dubultā Polijas un Vācijas pilsonība, un MT, kas ir Polijas pilsonis, noslēdza laulību Berlīnē (Vācijā). Pēc laulības noslēgšanas pirmais no viņiem arī pieņēma laulātā uzvārdu kā sava uzvārda otro daļu. Arī Polijā, pēc viņa lūguma, ar *Urządzu Stanu Cywilnego m.st. Warszawy* [Varšavas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļas], kurš ir izdevis abu prasītāju dzimšanas apliecības, vadītāja lēmumu viņa uzvārds tika mainīts, pievienojot tam otro daļu. Prasītāji pašlaik dzīvo Vācijā, bet plāno pārcelties un uzturēties Polijā, taču tādā civilstāvoklī, kas izriet no laulības noslēgšanas, un ar uzvārdiem, kas pieņemti pēc laulības noslēgšanas.
- 2 Prasītāji vērsās pie iepriekš minētās iestādes vadītāja ar lūgumu reģistrēt viņu ārvalstīs izdoto laulības apliecību Polijas civilstāvokļa aktu reģistros. Pamatojoties uz *p.a.s.c.* 107. pantu iestādes vadītājs ar savu lēmumu atteicās ierakstīt šo laulības apliecību civilstāvokļa aktu reģistrā tāpēc, ka Polijas tiesību aktos nav paredzētas viendzimuma laulības un ka tādējādi šīs apliecības reģistrēšana būtu pretrunā Polijas Republikas tiesību sistēmas pamatprincipiem.
- 3 Prasītāji pārsūdzēja minēto lēmumu *Wojewoda Mazowiecki* [Mazovijas vojevodam], kurš ar savu lēmumu atstāja spēkā iestādes vadītāja lēmumu. Turklāt Vojevoda konstatēja arī pretrunu starp Vācijas laulības apliecības standartveidlapu un tās Polijas ekvivalentu, kā rezultātā, veicot reģistrāciju, būtu jānorāda divu vīriešu vārdi un uzvārdi, bet dati par vienu no viņiem būtu jānorāda ailē “sieviete”. Polijā laulību var noslēgt tikai vīrietis un sieviete, tāpēc nav pieļaujams civilstāvokļa aktu reģistros ierakstīt datus par diviem vīriešiem kā laulātajiem neatkarīgi no tā, kā standartveidlapā ir apzīmētas konkrētas ailes.
- 4 Prasītāji iesniedza sūdzību par atteikuma lēmumu *Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie* [Vojevodistes administratīvajā tiesā Varšavā] (turpmāk tekstā – “WSA”), lūdzot atcelt pieņemtos lēmumus, ar kuriem atteikts reģistrēt ārvalstīs izdoto laulības apliecību.
- 5 Savā spriedumā WSA noraidīja sūdzību, norādot, ka prasītājiem nav taisnība attiecībā uz to, ka Konstitūcijas 18. pantā noteiktais pienākums aizsargāt laulību kā vīrieša un sievietes savienību nenozīmē aizliegumu reģistrēt ārvalstīs noslēgtas viena dzimuma personu laulības. WSA norādīja, ka visa valsts tiesību sistēma veido vienotu veselumu un Konstitūcijas normu interpretācija, ņemot vērā

nosacījumu par tiesību sistēmas pamatprincipiem, nevar ignorēt zemāka juridiskā spēka tiesību aktā ietvertu regulējumu. Savukārt Ģimenes un aizbildnības kodeksa 1. panta 1. punktā nav paredzēta laulība kā tā paša dzimuma personu savienība, jo tajā laulība ir definēta tikai kā savienība starp vīrieti un sievieti. Prasītāju nostājas pieņemšana nozīmētu viendzimuma laulību atzīšanu valsts sabiedriskā kārtībā, kas savukārt nav paredzēts Konstitūcijā un likumos. Ārvalstīs izdotas viendzimuma laulības apliecības reģistrēšanas sekas tādēļ pārkāptu Polijas tiesību sistēmas pamatprincipus. Tāpat WSA konstatēja, ka ar atteikumu reģistrēt laulību nav pārkāpts Konvencijas 8. un 14. pants, skatot tos kopsakarā ar Konvencijas 12. pantu un LESD 21. panta 1. punktu, jo attiecīgais strīds attiecas uz civilstāvokļa jautājumu, kas nav saistīts ar tiesībām pārvietoties un uzturēties dalībvalstī.

- 6 Prasītāji iesniedza kasācijas sūdzību par WSA spriedumu *Naczelny Sąd Administracyjny* [Augstākajā administratīvajā tiesā] (turpmāk tekstā – “NSA”).

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatojuma izklāsts

- 7 Saskaņā ar *p.a.s.c.* 104. panta 2. punktu ārvalstu civilstāvokļa dokumenta transkripcija ir šī dokumenta satura precīza un burtiska pārvešana Polijas civilstāvokļa aktu reģistrā gan no lingvistiskā, gan formālā viedokļa, neiejaucoties ārvalstu dokumentā norādīto personu vārdu un uzvārdu rakstībā. *P.a.s.c.* 105. panta 1. punktā reģistrācija ir definēta kā materiāltehniska darbība, ievērojot, ka par reģistrāciju tiek izdarīta atzīme civilstāvokļa aktu reģistrā. Transkripcijas tiešās juridiskās sekas ir Polijas civilstāvokļa akta izveide, kas “atraujas” no sākotnējā akta, ar ko reģistrēts notikums un kam ir tāds pats pierādījuma spēks kā Polijas civilstāvokļa aktiem, kas izveidoti, reģistrējot juridisko notikumu. Saskaņā ar *p.a.s.c.* 107. panta 3. punktu dzimtsarakstu nodaļas vadītājs atsakās veikt reģistrāciju, ja tā būtu pretrunā Polijas Republikas tiesību sistēmas pamatprincipiem. Tāpat saskaņā ar 7. pantu *ustawa – Prawo prywatne międzynarodowe* nav piemērojams, ja tā piemērošana radītu sekas, kas ir pretrunā Polijas Republikas tiesību sistēmas pamatprincipiem.
- 8 Lai gan lieta attiecas uz reģistrāciju, tomēr – ņemot vērā, ka prasītāji ir paziņojuši par nodomu pārcelties un uzturēties Polijā (uzņēmējā dalībvalstī, kas neatzīst viendzimuma laulības) tādā civilstāvoklī, kas izriet no laulības noslēgšanas Vācijā un ar pēc laulības noslēgšanas pieņemtajiem uzvārdiem –, NSA radās šaubas par to, kā interpretēt LESD 20. panta 2. punkta a) apakšpunktu un 21. panta 1. punktu, kurā ir noteiktas Savienības pilsoņu tiesības brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalsts teritorijā, ņemot vērā pamattiesības, jo īpaši no Hartas izrietošās tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību, (Hartas 7. pants) un jebkādas diskriminācijas aizliegumu, jo īpaši dzimumorientācijas dēļ (Hartas 21. panta 1. punkts).
- 9 NSA norāda uz Tiesas judikatūru, kurā uzsvērts, ka personu statuss, kas ietver ar laulību saistītus noteikumus, ir jautājums, kas ietilpst dalībvalstu kompetencē, un

- Savienības tiesības šo kompetenci neaizskar (spriedumi: *Garcia Avello*, 25. punkts; *Grunkin* un *Paul*, C-353/06, 16. punkts). Dalībvalstīm ir brīvība paredzēt vai neparedzēt viena dzimuma personu laulību (spriedums *Parris*, C-443/15, 59. punkts), taču dalībvalstīm, īstenojot šo kompetenci, ir jāievēro Savienības tiesības, it īpaši tiesību normas attiecībā uz brīvību pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā (spriedums *Bogendorff von Wolfersdorff*, C-438/14, 32. punkts).
- 10 Turklāt saskaņā ar Tiesas judikatūru dalībvalstu valstspiederīgajiem ir arī tiesības uz normālu ģimenes dzīvi gan uzņēmējā dalībvalstī, gan dalībvalstī, kuras pilsonība viņiem ir, kad viņi atgriežas šajā dalībvalstī, viņu ģimenes locekļiem esot viņiem līdzas (spriedumi: *Coman* u.c., 32. punkts, un *Stolichna obshtina, rayon "Pancharevo"*, 47. punkts).
 - 11 Ņemot vērā Direktīvas 2004/38 2. panta 2. punktu, kurā ir ietverta jēdziena "ģimenes loceklis" definīcija, ievērojot, ka jēdziens "laulātais" minētās direktīvas izpratnē ir neitrāls no dzimuma viedokļa un tādējādi var aptvert attiecīgā Savienības pilsoņa tā paša dzimuma laulāto, dalībvalsts nevar atsaukties uz savām valsts tiesībām, lai vienīgi iebilstu pret tādas laulības atzīšanu savā teritorijā, ko Savienības pilsonis ir noslēdzis ar tā paša dzimuma Savienības pilsoni citā dalībvalstī atbilstoši šīs pēdējās dalībvalsts tiesībām (spriedums *Coman* u.c., C-673/16, 35., 36. punkts).
 - 12 Tāpēc tam, ka valsts tiesību aktos nav noteikumu, kas paredzētu šādas savienības transkripcijas vai reģistrācijas iespēju, nevajadzētu izslēgt pienākumu atzīt zināmas noteiktas sekas, kas izriet no šādas savienības noslēgšanas uzņēmējā dalībvalstī. Savienības pilsonis, kurš ir īstenojis savu brīvību pārvietoties un uzturēties citā dalībvalstī, kas nav viņa izcelsmes dalībvalsts, var atsaukties uz tiesībām, kas saistītas ar šo statusu arī attiecībā pret viņa izcelsmes dalībvalsti (spriedums *Prinz* un *Seeberger*, 23. punkts). LESD 21. panta 1. punktā dalībvalstu valstspiederīgajiem ir paredzētas tiesības uz ģimenes dzīvi gan uzņēmējā dalībvalstī, gan dalībvalstī, kuras pilsonība viņiem ir, viņu ģimenes locekļiem esot viņiem līdzās (spriedums *Lounes*, 52. punkts).
 - 13 Tāpat *NSA* norāda, ka Hartas 7. pantā un 21. panta 1. punktā ir ietverts normatīvais saturs, kas būtībā ir identisks attiecīgi Konvencijas 8. panta 1. punkta un 14. panta regulējumam. Tiesa judikatūrā interpretē minētos noteikumus, ņemot vērā Konvencijas 12. pantu, un *NSA* atzīst, ka šī judikatūra pēdējo 20 gadu laikā ir attīstījusies attiecībā uz valsts regulējuma par viendzimuma attiecību juridisko atzīšanu izvērtējumu.
 - 14 Tā *Goodwin* lietā Tiesa nolēma, ka Konvencijas 12. pantā lietotie jēdzieni, kas attiecas uz vīrieša un sievietes tiesībām stāties laulībā, vairs nav saprotami kā jēdzieni, kas nosaka dzimumu, izmantojot tikai bioloģiskos kritērijus. Lietā *Schalk* un *Kopf* Tiesa atbalstīja nepieciešamību juridiski atzīt to partneru attiecības, kuri kā ģimene var baudīt Konvencijas 8. panta aizsardzību, lai gan tā atzīmēja, ka valstīm, kas ir Konvencijas puses, ir noteikta rīcības brīvība, kamēr nav ieviests

atbilstošs tiesiskais regulējums. Lietā *Oliari* Tiesa atzina, ka Konvencijas 8. panta noteikumu var saprast kā tādu, kas uzliek dalībvalstīm pozitīvu pienākumu reglamentēt viendzimuma pāru tiesisko statusu, lai atzītu un aizsargātu viņu attiecības.

- 15 Lietā *Fedotova* Tiesa pirmo reizi interpretēja Konvencijas 8. pantu tādējādi, ka Konvencijas dalībvalstīm ir pienākums institucionāli reglamentēt viendzimuma attiecības un tādējādi tās pienācīgi atzīt un aizsargāt. Saskaņā ar Tiesas judikatūru privāto dzīvi nevar interpretēt tikai kā tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, bet arī kā tiesības veidot un attīstīt attiecības ar citiem cilvēkiem, savukārt tradicionālā ģimenes modeļa aizsardzība nevar attaisnot viena dzimuma personu tiesību jebkādas formas tiesiskas atzīšanas un aizsardzības trūkumu. Tiesa ir atstājusi valstīm zināmu rīcības brīvību izvēlēties attiecību reģistrācijas formu, ņemot vērā sociālos apstākļus, bet ir sašaurinājusi nepieciešamību institucionalizēt attiecības līdz partnerattiecībām vai cita veida attiecībām.
- 16 NSA sliecas interpretēt aplūkojamās LESD normas tādējādi, ka tās nepieļauj atteikumu reģistrēt ārvalstu laulības apliecību valsts civilstāvokļa aktu reģistros, jo tādējādi uzņēmēja valsts izrādītu necieņu pret Savienības pilsoņu tiesībām uz ģimenes dzīvi civilstāvoklī pēc laulības noslēgšanas vienā dalībvalstī saskaņā ar šīs valsts tiesību aktiem, un vienlaikus tā ir diskriminācija dzimuma un dzimumorientācijas dēļ, tādējādi liedzot šīm personām pilnībā īstenot savas tiesības pārvietoties un uzturēties šajā valstī. Savienības tiesībās laulātais vai partneris, ar kuru Savienības pilsonis ir stājies reģistrētās partnerattiecībās, kā ģimenes loceklis netiek diferencēts dzimuma dēļ, tāpēc šis jēdziens ir dzimumneitrāls.
- 17 Valsts tiesiskais regulējums, kas attiecas uz civilstāvokli, tostarp laulību, ir dalībvalstu kompetencē, taču valstīm šī kompetence būtu jāīsteno saskaņā ar Savienības tiesību aktiem, tostarp tiesībām uz pārvietošanās brīvību. Valsts tiesiskais regulējums nedrīkst pārkāpt “kopējas vērtības” (Hartas preambulas apsvērumi) un līdz ar to katra Savienības pilsoņa pamattiesības.
- 18 Tomēr, no otras puses, šos LESD noteikumus ir iespējams interpretēt arī tā, ka tie neliedz minēto atteikumu. Reģistrācijas atteikums, pamatojoties uz to, ka uzņēmēja dalībvalsts atzīst laulību tikai kā savienību starp vīrieti un sievieti, nenozīmē, ka Savienības pilsoņiem tiek liegtas tiesības brīvi pārvietoties un uzturēties šajā dalībvalstī, taču ar to vien nosacījumu, ka tas nozīmē, ka ir jāņem vērā šīs valsts tiesību akti, kas neatzīst viena dzimuma cilvēku savienību. Savienība respektē “Eiropas tautu kultūru un tradīciju dažādību” (Hartas preambulas apsvērumi).
- 19 Pēc atbildes uz prejudiciālo jautājumu NSA izvērtēs, vai tas, ka valsts tiesību aktos nav noteikumu, kas paredz iespēju reģistrēt viena dzimuma personu savienību, nozīmē, ka nav pienākuma atzīt šādas savienības noteiktas sekas.